

programját. A Fischer János és Fiai-cég főntebb ismertetett felelőse ügyében a városi párt arra az álláspontra helyezkedett, hogy ezt a kérdést a közgyűlésen tisztáztatni fogja és tőle telhetőleg azon lesz, hogy a szegedi iparosok és a szegedi munkásság jogos érdekeit megvédje. Foglalkozott ezután a párt a budapesti Magyar Keramitgyárnak azzal az ajánlatával, amely szerint a gyár hajlandó elvállalni az egész Nagykörut keramittal való burkolását. Ennél a pontnál is kimondotta a városi párt, hogy a közgyűlésen oda fog hatni, hogy ezt a munkát a szegedi gyáripár kapja. Majd Pick Jenőnek a vízvezetési csövek megrongálódása miatt beadott interpellációja kapcsán állást foglalt a városi párt a tanácsnak az ellen az intézkedése ellen, hogy a vízvezetékét éjszakára az egész város területén elzárják. Szóvátet-

ték azt a tüzesetet, amely néhány nap előtt a Török-utcában történt, amikor csakugyan bebizonyult, hogy ha a városban tűz támad, még oltáshoz sem lehet mindjárt vizet kapni. Ennek az állapotnak rendkívül káros következményei lesznek a *tűzbiztosítások miatt*. Az a kellemetlenség fenyegeti a város lakosságát, hogy a biztosító társaságok vagy *viszszavonják a tűzbiztosításokat, vagy drágább díjtételeket fognak Szegeden megállapítani*. Minthogy a tanács helytelen intézkedése miatt rendkívül súlyos károk érhetik a város egész lakosságát, a városi párt megbízást adott az egyik tagjának, hogy a holnapi közgyűlésen ez ellen szólaljon föl és tolmácsolja a pártnak azt a kívánságát, hogy a tanács *a vízvezetékét az egész városban éjszakára is rögtön nyitassa meg*.

templom *nem dicsősége lesz Szegednek, hanem takargatni való szégyene*.

Nem részletezhetjük most a bemutatott terveknek minden fogyatékoságát. Már volt alkalmunk részletesen tárgyalni azokat és szakértők is elmondták róluk épen nem hízegő véleményüket. Itt legfeljebb csak hangsúlyozhatjuk, hogy a toronykupolát el sem lehet képzelni más megoldásban, mint azt Schulek tervezte. A Foerk Ernő tornyai fogpiszkálószerűek, merevek, stilustalanok, *egyszerűen és tökéletesen rosszak*, melyek az egész épület szépségének ötven százalékat lerombolják. Itt nem lehet olyasféle kifogásokkal érvelni, hogy a két torony üti egymást a tömegével, azért kellett könnyebbekké tenni őket. Azért lettek könnyebbek, mert hozzá nem értő kéz nyult hozzájuk. Hasonlóan teljesen el vannak rontva a kereszthajók is. Az egyetlen módosítás, amely ellen kifogást nem emelhetünk, a főhomlokzat előbbretolása. De Foerk Ernő mit sem szólt az oldalablakok stílusának megváltoztatásáról, a német reneszánsz oszlopfejekről, az egész épület masszív jellegének — a román stílus legnagyobb szépségének — elsikkasztásáról, az oldalfalaknak pillangós reneszánsz ablakokkal való áttöréséről. Mit sem szólt arról, hogy egyáltalán van-e érzéke a Schulek gyönyörű román stílusának megértéséhez. Kár volt bizony így elhamarkodni a rég tervezett templomépítést!

Ugy, ahogy Schulek gondolta el a nagyszerű alkotást, az országnak messze földön híres ékessége lett volna a szegedi fogadalmi templom. Álljon a sarkára Szeged város közönsége és követelje, hogy vagy az eredeti tervek szerint építsék meg a messze jövőnek szóló alkotást, vagy inkább sehogyan, mert senki sem akarhatja, hogy egy gyökeresen elhibázott, furcsaságairól híres templomért kelljen viselnie a kényelmetlen felelősséget.

A keddi előadásról egyébként a következő tudósításunk számol be:

A magyar mérnök és építész egyesület szegedi osztálya ma délután félhat órakor a városháza közgyűlési termében szakelőadást rendezett, amelyen Foerk Ernő, a fogadalmi templom építője ismertette az új templom részletes terveit és azokat a változtatásokat, amelyeket ő saját belátása szerint Schulek Frigyesnek a tervein eszközölt. Akkora és olyan előkelő közönséget már rég nem látott a szegedi városháza közgyűlési terme, mint ma. Nem is hinné az ember, hogy szakelőadás iránt ekkora érdeklődést lehet kelteni Szegeden. Nemcsak szakférfiak jelentek meg, hanem laikusok is, sőt még a hölgyek is szép számban voltak képviselve.

Foerk előadását azzal kezdte, hogy külföldön téves hírek és fogalmak állnak fent még ma is a magyar építőművészettel kapcsolatban. Ennek magyarázata főleg abban található, hogy Magyarország nyugati részén vannak javarészt azok a műemlékek, amelyek a mi műtörténetünk bázisát és fejlődését dokumentálják. Ezért mondják azt a külföldön, de még itt is, neves magyar tudósok, hogy Magyarországon igen is van kultúra, de német kultúra; művészet is van, de csak német művészet és ott, ahol németek vannak túlsúlyban. Ez pedig nem áll. Mert igaz az, hogy főleg ott van kultúra, ahol németek laknak, de ez azért van, mert az ország északi és nyugati része magasabban fekszik és hegyektől van körülvéve, ahol a törökök és a tatárok nem bírtak pusztítani.

Ezután a magyar műemlékekről beszélt, amelyek mind azt bizonyítják, hogy az építészet minálunk is produkált elévülhetetlen alkotásokat. Találtak a Krisztus után 4-ik

Az elrontott templomtervek.

— Foerk Ernő nyilvános beszámolója. — Schulek nem nyilatkozik. — Egészen rosszak a tervek. —

(Saját tudósítónktól.) Kedden délután Foerk Ernő építész, a fogadalmi templom építésének vezetésével megbízott tervező művész, előadást tartott azokról a módosításokról, melyeket a fogadalmi templomnak eredetileg Schulek Frigyes által megkonstruált tervein vitt keresztül. Ezekről a módosításokról a *Délmagyarország* már annak idején megírta, hogy igen sok aggodalomra adnak okot, mert első tekintetre is elárulnak annyit, hogy nem a Schulek által adott művészi programnak további kiépítését tartalmazzák, hanem egy igen vegyes hatású és igen kétes értékű, a cél nagyszerűségéhez épen nem méltó kombinációnak szerencsétlen erőszakolásai.

A *Délmagyarország* akciójának meg is lett egyelőre az a látszatos sikere, hogy a város hatósága Schulek Frigyeshez fordult azzal a kéréssel, tekintené meg a Foerk-féle módosításokat és nyilatkoznék azoknak művészi értéke felől. Schulek állítólag megígérte, hogy véleményét írásban fogja közölni Bokor Pál polgármester-helyettesével, azonban állítólagos ígéretének mai napig nem tett eleget s a jövőben sem fog eleget tenni. Schulek Frigyes *küldte a véleménynyilvánítás kötelezettsége elöl*, mert ha nyilatkoznia kellene, nyilván nem mondhatna egyebet, mint amit az elfogulatlan közvélemény ma már a bizonyosság érzetével állapíthat meg, nevezetesen azt a szomorú tanulságot, hogy *a fogadalmi templom pompás tervei a lehető legteljesebb mértékben annyira el vannak rontva, hogy azoknak mai állapotukban való kivitele a város érdekéből egyáltalában nem kívánatos*.

Leszögezzük itt ezt a meglepő eredményt, mely talán a legközelebbi órákban már a városi közgyűlés tárgyalási anyagát fogja képezni. Nem sok remény van rá, hogy a törvényhatósági bizottság kellő alapossággal és körültekintéssel fogja a kérdést elbírálni, de mivel az adott helyzetben egyedül a törvényhatóság jobb belátása akadályozhatja meg egy évszázadokra szóló, hirhedtnék ígérkező, nagy tévedés elkövetését, ez alkalommal *a lehető lehatározottabb tiltakozást fejezzük ki a Foerk-féle templomtervek kivitelével szemben, mint a*

mely tervek megvalósításuk esetén Szeged városnak egyáltalán nem fognak dicsőségére válhatni.

Előadásának keretében Foerk Ernő kifejtette azokat az elveket, melyek szerint a mesteri tervező koncepcióját átdolgozta. Azt hittük, hogy az átdolgozást valami nagy belső szükség, vagy a művészi meggyőződésnek ellenállhatatlan kényszere tette indokolttá és hogy a nagy átalakító kellően alá fogja tudni támasztani az ő sajátos álláspontját olyan tiszteletreméltó érvekkel, amelyek előtt minden kételkedőnek meg kell hajolnia. Az előadás után azonban az a meggyőződésünk szűrődött le, hogy Foerk Ernő módosításait nem művészi meggyőződés, hanem a nagy koncepció teljes félreértése hozta létre. Foerk egyáltalán kisebb kaliberű művész, semhogy a Schulek-féle ragyogó szépségű tervekhez egyáltalán hozzányúlhatna. Az elvitathatatlan tény és ha a laikus nagyközönséget néhány vetített képpel könnyen meg lehet győzni arról, hogy a Foerk-féle templomban is eredményesen lehet majd imádkozni, a szakértők és művészek az előadás után viszont csaknem kivétel nélkül arra az egyedül helyes meggyőződésre juthattak, hogy sokkal könnyebb a Schulek-féle eredeti tervek imponáló stílus-tisztaságát és művészi teljességét szemlélet útján észlelni, mint a Foerk-féle átdolgozás zavarosságában a legkevésbé indokolt szükségességet felfedezni.

Bizonyos, hogy Schulek Frigyes sem tekinthette a maga nagy kompozícióját véglegesnek. Programja azonban olyan volt, a melyet egyedül ő maga tudott volna tovább fejleszteni. A város tehát akkor követte el a képzelhető legszerencsétlenebb baklövést, amikor ennek a művészi programnak a kiépítését a tervezőnél kisebb kaliberű egyénre bízta. Ha már nem tudott a város a kivitelre és az építés személyes felügyeletére nézve Schulekkel megegyezést létesíteni, legalább arra kérte volna föl, hogy terveit ő maga fejezze be. Ime, hosszas huzavona és próbálkozás után ismét csak ott vagyunk, hogy vissza kell menni az eredeti forráshoz, mert ha a Foerk-féle tervek mai állapotukban kerülnek kivitelre, az így létesítendő